

KALYA AYTEKİN, Vasfiye; KALYA YILMAZ, Ceylan (2018), “Mardin-Artuklu İlçesi Lise Düzeyi Okul Yöneticilerinin 2015 Yılı PISA Türkiye Sınav Sonuçları İle İlgili Görüşleri”, *Kadim Akademi SBD*, C. 2, S. 1, s. 69-80.

MARDİN-ARTUKLU İLÇESİ LİSE DÜZEYİ OKUL YÖNETİCİLERİNİN 2015 YILI PISA TÜRKİYE SINAV SONUÇLARI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

VIEWS' YEAR 2015 PISA EXAM RESULTS OF HIGH SCHOOL ADMINISTRATORS IN ARTUKLU TOWN OF MARDIN

Vasfiye KALYA AYTEKİN*

Ceylan KALYA YILMAZ**

Öz

Bu çalışmada lise düzeyi okullarda aktif olarak yöneticilik yapan öğretmenlerin PISA ile ilgili bilgi düzeyleri, PISA sınav sonuçlarına göre Türkiye ve özelde Güneydoğu Anadolu bölgesinin son sıralarda olmasının nedenleri, bu sınavdaki başarı düzeyini artırmak için uygulanabilecek alternatif çözüm önerileri araştırılmıştır. Araştırmaya Mardin ili Artuklu ilçesinde bulunan on lise düzeyi okul yöneticisi katılmıştır. Bu araştırmaya yönelik yedi adet yarı yapılandırılmış soru kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, okul yöneticilerinin PISA sınavı ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığı görülmüştür. Katılımcılar başarısızlık nedenleri olarak, eğitim sistemini, okul-öğrenci-veli arasındaki iletişim kopukluğunu ve müfredatın günlük hayatla uyumsuzluğunu belirtmişlerdir. PISA sınavında başarının artırılmasına yönelik olarak katılımcıların önerdiği çözümler arasında da başta öğretmenlerin bir süreliğine görev yaptıkları okullarda sabitlenmesi, okuduğunu anlama etkinliklerinin uygulanması, velilerin bilinçlendirilmesi ve müfredatın mevcut koşullara göre uyarlanması yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: PISA, Mardin, Okul Yöneticisi, Türkiye ve Bölge Sonuçları, Başarısızlık Nedenleri.

Abstract

This study investigated knowledge levels about PISA of teachers who actively manage in high schools, the reasons for Turkey and especially Southeast Anatolian region being in the last places according to PISA exam results, and alternative applicable solutions for increasing the success level in this exam. Ten school managers at high schools in Artuklu town of Mardin took part in the study. Seven semi-structured questions were used. Research findings showed that school managers didn't have enough knowledge about PISA exam. Participants indicated the education system, the lack of communication between the school, students and the parents, and the inconsistency of the curriculum with daily life as reasons for failure. Solutions offered by the participants for increasing the success in the PISA exam included making teachers permanent for a period in the schools they work, implementing reading comprehension activities, increasing awareness of the parents, and adapting the curriculum to the current circumstances

Keywords: PISA, Mardin, School Manager, Reason of Turkey and Region, Causes of Failure

* Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi.

vasfiyekalya@gmail.com

** Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi.

ceylanilyilmaz@hacettepe.edu.tr

GİRİŞ

Eğitim bireylerde yapmaları beklenen davranışları sürekli hale getirmek amacıyla ailede başlayan ve sonrasında okulda devam eden bir süreçtir. Ailede başlayan eğitim planlı bir şekilde devam ettirilmek amacıyla okullarda yürütülür. O yüzden belli bir yaşa gelen çocuğun okula başlaması beklenir. Okuma-yazma, matematik ve diğer beceriler okullarda planlanan müfredatlar çerçevesinde profesyonel eğitimcilerle gerçekleştirilmektedir. Okullarda kazanılan beceriler bireyin hayatının ilerleyen dönemlerinde karşılaşılabilecek sorunlarla baş etme ve bu becerileri yaşamına uygulaması açısından gereklidir. Bu açıdan eğitimin özellikle de okullarda verilen eğitim faaliyetinin bireyin hayatındaki yeri önemlidir. Ülkelerin planladığı eğitim faaliyetinin içeriği sürekli olarak değişen dünya koşullarına uygun olmalıdır. Bu durum ülkelerin uluslararası alanda diğer ülkelerle yarışabilmesi ve böylelikle artan üretim ve milli gelir açısından geri kalmaması bakımından önemlidir. İlerleyen teknoloji, inovasyon ve okuduğunu anlama becerisi gelişen dünya düzenine adapte olma konusunda ön sıralarda olmalıdır.

Uluslararası düzeyde uygulanmakta olan ve öğrencilerin aldıkları eğitimin yeterliliğini ölçmeye yarayan PISA sınavının sonuçları incelendiğinde Türkiye'nin son sıralarda olduğu görülmektedir. Türkiye verileri içerisinde bölge bazında Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Doğu Anadolu Bölgesi'yle birlikte son sıraları paylaştığı görülmektedir. Bu çalışma Güneydoğu Anadolu Bölgesi özelinde Mardin ili Artuklu ilçesi lise düzeyi okul yöneticileriyle görüşülerek PISA sınavı sonuçlarına göre başarı düzeyinin düşüklüğünün nedenleri ve alınabilecek önlemler kapsamında uygulanabilecek alternatif uygulamalar konusunda fikir almayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın Amacı

Dünya ülkeleriyle birlikte Türkiye'de de uygulanan PISA sınavının sonuçlarını değerlendirmek eğitim sistemimiz açısından birtakım eksikliklerin fark edilmesi için gereklidir. En son uygulanan 2015 PISA sonuçları çerçevesinde Türkiye ve bölge bazında açıklanan sonuçlar ele alınarak değerlendirme yapılacaktır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi sonuçları incelendiğinde gerek ülke gerekse dünya ortalamaları içerisinde son sıralarda olduğu görülür. Bu sonuçların nedenleri araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırma probleminin seçimi, yapacağımız çalışmada bize kolaylıklar sağlamaktadır. Problemin seçiminde ilgi, uzmanlık düzeyi ve verilere ulaşılabilirlik önemlidir (Kumar, 2015, s.51-52). Bu bilgiler çerçevesinde araştırma problemi 2015 PISA sonuçlarına göre, Güneydoğu Anadolu Bölgesi bağlamında açıklanan veriler içerisinde okuma becerilerinin neden düşük olduğunun tespit edilmesi ve alınabilecek tedbirlerin belirlenmesidir.

Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırma içerisinde PISA sınavında değerlendirilen okuma becerileri, fen okuryazarlığı ve matematik okuryazarlığı içerisinden bir tanesi seçilmiştir. Okuma becerileri alanı ile araştırma daraltılmaktadır. Çalışmada PISA 2015 sınav sonuçları değerlendirmeye esas olarak ele alınacaktır. Bu işlemler araştırmanın belirlenen zaman dilimi içerisinde uygulanabilirliği açısından yapılmaktadır. PISA genel olarak 15 yaş grubu öğrencilere uygulandığı için bu yaş grubuna Türkiye eğitim sisteminde karşılık gelen lise düzeyi okulların eğitim yöneticileriyle görüşülmüştür.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Belirlenen evren içerisinde örneklem seçmek temel bir problemdir. Seçilen birkaç örnek üzerinde çalışmak ve sonuçları genelleştirebilmek önemlidir. Ancak o zaman çalışmanın sonuçları ikna edici olabilir (Becker, 2015, s.121). Araştırmanın evreni Güneydoğu Anadolu bölgesidir. Araştırmanın örnekleme, “*hedeflenen amaca uygunluk çerçevesinde*” (Weber, 2012, s.107) Mardin ili örnekleme içerisinde Artuklu ilçesi alt örnekleme olarak seçilmiştir. Artuklu ilçesinde yirmi tane lise düzeyi okul bulunmaktadır. 10(on) okulun yöneticileri ile görüşülmeye karar verilmiştir. Okul yöneticileri olarak görev yapan müdür ve müdür yardımcısı pozisyonları içerisinde müdür yardımcısı ile görüşülmeye karar verilmiştir. Belirlenen her bir okuldan birer katılımcı olmak üzere toplamda on adet görüşme yapılmıştır. Okulların nitelik olarak farklılıkları seçilen örneklem içerisinde eşit olarak dağıtılmıştır. Lise düzeyi okulların seçiminin nedeni ise PISA sınavının en çok 15 yaş düzeyi öğrencilere uygulanmasıdır.

Araştırmanın Yöntem ve Metodolojisi

Araştırma nitel yöntemler içerisinde mülakat (görüşme) tekniği kullanılarak uygulanmıştır. Nitel yöntemde araştırma adımları birbiriyle etkileşim içerisinde. Daha sonraki adım bir önceki adımı tekrar değerlendirmeyi gerektirebilir (Neuman, 2014, s.23). O yüzden araştırma adımları birbirleriyle bağlantılıdır. Süreç adım adım ilerlemeyebilir. Geri dönüşleri gerektirebilir. Görüşme tekniği ile gözlemleyemediğimiz davranışlar, duygular veya insanların yaşadıkları dünyayı nasıl ifade ettiklerine dair bilgileri edinme imkânı bulabilmek mümkündür. Böylelikle kişilerin gözlemlediğimiz davranışları dışında niyetleri hakkında da bilgi edinilebilir. Yapılacak görüşmelerde yarı yapılandırılmış sorular kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış sorularda önceden belirlenmiş ifade ve soru ayrıntıları yoktur ve sorular esnektir (Merriam, 2013, s.86-87). Belirlenen soru başlıkları örneklem üzerinde uygulanarak not etme ve sonrasında kodlama işlemi gerçekleştirilmiştir.

PISA Sınavı ve Türkiye

Değişen dünya koşullarına ayak uydurabilmek amacıyla ülkeler eğitim sistemlerinde birtakım değişiklikler yapmaktadır. Bu değişiklikler genellikle ilerleyen bilim-teknoloji, inovasyon ve okuduğunu anlama kabiliyeti ile ilgilidir. Uluslararası düzeyde ülkelerin birbirleriyle yarışabilmesi için bu durum vazgeçilmez bir koşuldur. Ülkelerin uyguladığı eğitim sistemlerinin yeterliliğini tespit etmek amacıyla PISA sınavı yapılmaktadır. PISA (The Programme for International Student Assessment) OECD üyesi ülkeler ve üye olmayan diğer ülkelerdeki 15 yaş grubu öğrencilere uygulanmaktadır (Yılmaz vd., 2011, s. 2). Türkiye'nin OECD'ye üye ülke olma hasebiyle 2000 yılından itibaren ülkemizde de uygulanmaktadır. Uygulama sonrasında elde edilen verilerle ülkelerin eğitim durumlarının uluslararası düzeyde yeterlilik oranları ortaya çıkmaktadır.

OECD tarafından uluslararası platformda uygulanan PISA sayesinde ülkelerin eğitim performansları karşılaştırılmaktadır. Böylelikle ülkelerin değişen ve gelişen dünya şartlarına ayak uydurabilmek için eğitim sisteminde yapmış oldukları değişikliklerin değerlendirmesi ve eksikliklerin belirlenmesi sağlanmaktadır (Çelen vd., 2011, s.766). PISA sonuçları incelendiğinde Finlandiya'nın başarı sıralamasında devamlı olarak üst sıralarda bulunduğu gözlenmiştir. Yüksek başarının arka planında Finlandiya eğitim sisteminde yer alan dört faktörün dikkat çektiği görülmüştür. Bunlar; 'öğretmen yetiştirme programı, geleneksel okul yaşamı, kültürel olarak

öğretmenlik mesleğine bakış ve hizmet içi öğretmen eğitimi' şeklinde sıralanmaktadır (Eraslan, 2009, s. 1).

PISA başarı sıralamalarında Türkiye'nin sonlarda olduğu görülmüştür. Şirin, Türkiye'nin başarısının artırılmasına yönelik bir takım tedbirler sıralamıştır. Eğitim sisteminde yapılacak reformlarla başarının artırılacağını belirtmiştir. Değişen hayat koşullarına uygun, okul öncesi eğitime önem veren, öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulunduran çeşitlendirilmiş bir müfredat gibi öneriler geliştirmiştir (Şirin, 2015, s.164-165).

2000 yılından itibaren uygulanan PISA sonuçları incelendiğinde Türkiye'nin sıralama içerisinde sonlarda olduğu görülmüştür. Türkiye'nin PISA sonuçlarına göre son sıralarda olmasının nedenlerinin sorgulanması Türk Eğitim Sistemi'nin eksikliklerinin ortaya çıkarılması açısından önemlidir. Yapılan araştırmaların 15 yaş grubu öğrenciler ve bu öğrencilerin derslerine giren öğretmenlerin eğitim yeterlilikleri üzerinde yoğunlaştığı fark edilmiştir. Bu araştırma daha önce yeterli düzeyde çalışma yapılmamış olan okul yöneticilerini hedeflemektedir. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin organizasyonu en az içeriği kadar önemlidir. Bunun yanı sıra eğitim kurumu yöneticileri eğitim uygulamalarına sınıf içerisinde değil daha çok dışarıdan bir gözle bakabilmekte ve görüş bildirebilmektedirler. Bu durum eksik veya düzeltilmesi gereken noktaların ortaya çıkarılması açısından önem taşımaktadır.

Üç yıl aralıklarla planlanan sınav en son 2015 yılında uygulanmıştır. Sınava 35'i OECD üyesi olmak üzere 72 ülke (Taş vd, 2016 s.3) katılmıştır. PISA 2015 Türkiye uygulamasında 15 yaş grubu öğrenci evreni 1.324.089 öğrenci, uygulamaya katılabilecek ulaşılabilir Türkiye evreni ise 925.366 öğrenci olarak belirlenmiştir. PISA araştırmasında okul örnekleme, tabakalı seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenmektedir (Taş vd, 2016 s. 5). Belirlenen öğrenciler sınava bilgisayar tabanlı kullanım şeklinde katılmaktadır. 2000 yılından itibaren uygulanan PISA sınavının okuma becerileri alanında Türkiye'nin başarı durumu aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: PISA Okuma Becerisi Alanında Türkiye'nin Başarı Sıralaması

Yıllar	Katılan Ülke Sayısı	Türkiye Sıralaması
2003	41	35
2006	57	37
2009	65	41
2012	65	41
2015	70	50

Kaynak: (Taş vd, 2016 s.30).

Uygulanan sınavdan elde edilen veriler bölgeler bazında da açıklanmaktadır. Türkiye'nin PISA sınavında uyguladığı bölgeler ve öğrenci sayıları aşağıdaki gibidir.

Tablo 2: PISA Sınavının Uygulandığı Bölgeler ve Katılan Öğrenci Sayısı

Bölge Kodu	Bölge İsmi	Katılan Öğrenci Sayısı
TR1	İstanbul	1070
TR2	Batı Marmara	245
TR3	Ege	707
TR4	Doğu Marmara	510
TR5	Batı Anadolu	553
TR6	Akdeniz	817
TR7	Orta Anadolu	334
TR8	Batı Karadeniz	303
TR9	Doğu Karadeniz	194
TRA	Kuzeydoğu Anadolu	199
TRB	Ortadoğu Anadolu	276
TRC	Güneydoğu Anadolu	687

Kaynak: (Taş vd, 2016 s. 6).

Yukarıdaki tablo incelendiğinde sınava katılan öğrencilerin en fazla İstanbul ve en az Doğu Karadeniz bölgesinden olduğu görülmektedir. Bu dağılım nüfus yoğunluğuna göre yapılmaktadır. Bölgeler bazında okuma becerileri alanında alınan puanlar incelendiğinde en son sırada Doğu Anadolu bölgesi yer almaktadır. Bölgelerin okuma becerileri alanında aldığı puanlar aşağıdaki gibidir.

Tablo 3. Bölgelerin Okuma Becerileri Alanında Aldığı Puanlar

Bölge İsmi	Ortalama Puanlar
İstanbul	443
Batı Marmara	458
Ege	446
Doğu Marmara	436
Batı Anadolu	441

Akdeniz	437
Orta Anadolu	427
Batı Karadeniz	414
Doğu Karadeniz	404
Kuzeydoğu Anadolu	406
Ortadoğu Anadolu	384
Güneydoğu Anadolu	390

Kaynak: (Taş vd., 2016 s. 27).

PISA sonuçları sınava katılan ülkeler ve bu ülkelerin bölgeleri bazında açıklanmaktadır. Sonuçlar incelendiğinde Türkiye içerisinde belli başlı bölgelerin sürekli son sıralarda olduğu görülmüştür. Güneydoğu Anadolu bölgesi son sıraları Orta (Doğu) Anadolu bölgesi ile paylaşmaktadır. Birinci sırada yer alan bölge ile son sırada olan bölge arasındaki puan farkı dikkat çekmektedir. Batı Marmara bölgesi ile Doğu Anadolu bölgesi arasındaki fark 74 puandır. Güneydoğu Anadolu bölgesi içerisinde Mardin ili Artuklu ilçesi lise düzeyi okul yöneticileriyle görüşülerek bölgenin son sıralarda olma nedenleri araştırılacak, elde edilen bulgular ışığında geleceğe dair çözüm önerileri sunulacaktır.

Veri Toplama

Araştırmada Mardin ili Artuklu İlçesi içerisinde bulunan yirmi lise düzeyi okullar içerisinde on tanesinin okul yöneticileri (müdür yardımcıları) ile görüşülmüştür. Bu görüşme sırasında belirlenen yedi soru başlığı yönlendirilmiş ve cevaplar kayıt altına alınmıştır. Yönlendirilen sorular şu şekildedir:

- PISA sınavı hakkında ne düşünüyorsunuz? Bu konuda yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?
- Eğer sahipseniz bunları nereden, nasıl veya kimden öğrendiniz?
- Genel olarak PISA sıralamasında Türkiye nerede duruyor?
- PISA Türkiye sıralamasında Güneydoğu Anadolu Bölgesi nerede duruyor? Bu konuda yeterli bilgiye sahip misiniz?
  - Güneydoğu Anadolu Bölgesinde eğitim gören öğrencilerin PISA sınavlarında diğer bölgelerdeki öğrencilere göre daha düşük performans sergilemesinin nedenleri sizce neler olabilir?
- Okul Yönetimi olarak öğrencilerinizin PISA sınavlarına hazırlanmasına ve sınav sonuçlarının değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışmanız oldu mu? Eğer olduysa bunları somutlaştırabilir miyiz?
- Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ve özel olarak da Mardin’de “somut olarak” ne ya da neler iyileştirilirse bölgenin PISA Sınavlarındaki performansı yükselir?

Bulgular ve Yorumlar

Lise düzeyi okul yöneticilerinin PISA ile ilgili bilgi düzeyleri, sonuçların düşüklüğünün nedenleri ve alınabilecek tedbirlerle ilgili yapılan görüşmeler çerçevesinde elde edilen bulgular soru sırasıyla verilmiştir.

Yapılan araştırmada 'PISA sınavı hakkında ne düşünüyorsunuz? Bu konuda yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?' sorusuna karşılık okul yöneticilerinin vermiş olduğu cevaplar incelenmiştir. 10 katılımcı içerisinde 3 katılımcının konu ile ilgili hiçbir bilgiye sahip olmadığı, 5 katılımcının sınavın ismini duyduğunu ancak detaylı bilgisinin olmadığı ve 2 katılımcının PISA sınavı ve uygulamasıyla ilgili bilgi sahibi olduğu görülmüştür. A kodlu katılımcı: 'Konu ile ilgili bir şey bilmiyorum. Gerekli olsaydı Milli Eğitim Bakanlığı tarafımıza yazı gönderirdi' şeklinde ifade etmiştir. B kodlu katılımcı ise: 'Böyle bir sınavın yapıldığını duydum ancak içeriğini bilmiyorum' şeklinde görüş aktarmıştır.

Mülakatın ikinci sorusunda PISA ile ilgili bilgi sahibi olan 7 katılımcıya bu bilginin kaynağı sorulmuştur. 'Eğer sınav ile ilgili bilgiye sahipseniz bunları nereden, nasıl veya kimden öğrendiniz?' sorusuna karşılık 5 katılımcı TV- Sosyal medya tarafından bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. C kodlu katılımcı: 'Haberler ve sosyal medyada PISA sınavının sonuçları içerisinde Türkiye'nin sıralamasıyla ilgili paylaşımlar okuyorum' şeklinde ifade etmiştir. 1 katılımcının TTKB(Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı) ve AB işbirliği ile düzenlenen bir konferansa katıldığı ve bu konferans ile bilgi sahibi olduğu 1 katılımcının ise Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından duyduğu ve bireysel olarak araştırdığı öğrenilmiştir. E kodlu katılımcı: 'Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okulumuza bu konuyla ilgili bir yazı gelmişti. Müdür Yardımcısı olduğum için yazının içeriği ile ilgilendim. Sonrasında nasıl uygulandığı ve sınavda ne tür soruların sorulduğu ile ilgili bir merak duygusu başladı. Bireysel olarak internet üzerinden yaptığım araştırmalar sayesinde bilgi sahibi oldum. Bu konuyla ilgili yayınlanan raporları inceledim' şeklinde ifade etmiştir.

Mülakatın üçüncü sorusu olan PISA Türkiye sıralaması ile ilgili verilen cevaplar incelenmiştir. 'Genel olarak PISA sıralamasında Türkiye nerede duruyor?' sorusuna karşılık katılımcılar içerisinde 3 katılımcının konuyla ilgili herhangi bir bilgi sahibi olmadığı, kalan 7 katılımcının ise son sıralarda olduğu cevabı alınmıştır. F kodlu katılımcı: 'Televizyonda izlediğim kadarıyla Türkiye'nin son sıralarda olduğunu biliyorum' şeklinde ifade etmiştir.

Güney Doğu Anadolu bölgesinin PISA sınav sıralaması hakkındaki soruya karşılık alınan cevaplar incelenmiştir. 'PISA Türkiye sıralamasında Güneydoğu Anadolu Bölgesi nerede duruyor? Bu konuda yeterli bilgiye sahip misiniz?' sorusuna karşılık 7 okul yöneticisinin bölge sıralaması ile ilgili herhangi bir bilgisinin olmadığı, 2 kişinin tahminen son sıralarda olduğu görüşünü verdiği, 1 kişinin ise son sıraları Doğu Anadolu bölgesiyle Güneydoğu Anadolu bölgesinin paylaştığını söylemektedir. G kodlu katılımcı: 'PISA sınavının ülke bazında olduğunu ve genel olarak açıklandığını biliyorum. Ancak bölge bazında verilerin olduğu konusunda herhangi bir bilgim yok. Ama tahminen Güneydoğu Anadolu veya Doğu Anadolu bölgesi olabilir' şeklinde ifade etmiştir.

Dördüncü sorudan sonra tarafımızca PISA sınavı, uygulaması, alanı ve sıralamalarla ilgili okul yöneticilerine bilgi verilmiştir. Güneydoğu Anadolu bölgesinin diğer bölgelere nazaran son sıralarda olma nedenleri ile ilgili soru sorulmuştur.

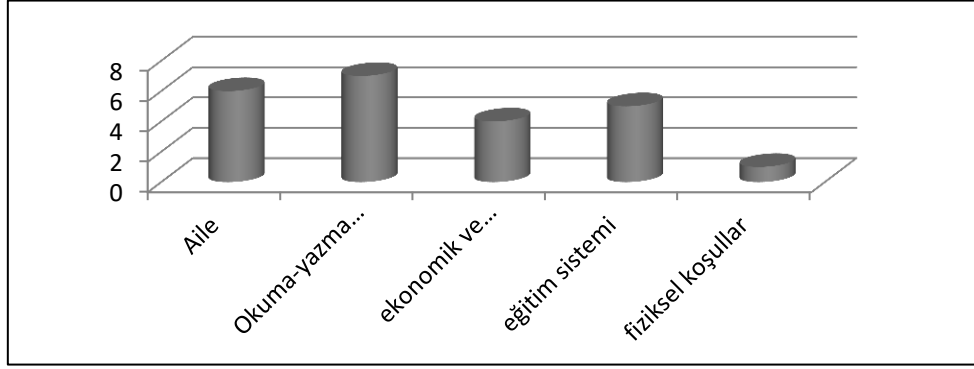
Türkiye içerisinde bölgeler bazında Güneydoğu Anadolu bölgesinin son sıralarda olmasının nedenleri ile ilgili yapılan görüşmede katılımcılar farklı açıklamalar yapmışlardır. *'Güneydoğu Anadolu bölgesinde eğitim gören öğrencilerin PISA sınavlarında diğer bölgelerdeki öğrencilere göre daha düşük performans sergilemesinin nedenleri sizce neler olabilir?'* sorusuna verdikleri cevaplar ana başlıklar altında gruplandırılmıştır. Bu nedenler: Aile, okuma-yazma ve anadil, ekonomik ve siyasi nedenler, eğitim sistemi, fiziksel koşullar şeklinde sıralanmıştır.

Aile faktörü içerisinde ailelerin bilinçsizliği, çok çocuklu olmasından dolayı çocuklarıyla yeterince ilgilenmemeleri ve bu ilgisizlik nedeniyle öğrencilerin ciddiyetsizliği şeklinde sıralanmıştır. Ailelerin eğitimle ilgili bilinç düzeyi aldıkları eğitim seviyesiyle doğrudan ilgili olduğu belirtilmiştir. Ebeveynlerin eğitim seviyeleri arttıkça bilinç düzeyleri de artacaktır. H kodlu katılımcı: *'Okuma yazma bilmeyen ebeveynlerin okula giden çocuklarına yardım etmeleri mümkün değildir'* şeklinde ifade etmiştir. Bu konuda TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu)'nun verileri incelendiğinde, en temel eğitim göstergesi olan okuryazarlık oranında bölgenin Türkiye'deki 26 Bölge arasında son sırada olduğu görülmüştür. Türkiye'de kadınların okuryazarlık oranı % 96 düzeyinde iken bölgede bu oran % 82,9 olduğu görülmüştür (TÜİK, 2014, s.86). Bu durumun yanı sıra ailelerde çocuk sayısının fazla olması ebeveynlerin çocuklarıyla ilgilenme sürelerinin azalması sonucunu doğurmuştur. Bölge'deki yüksek doğum oranı, üretken nüfus üzerindeki bakmakla yükümlü olduğu nüfus oranının (yaş bağımlılık oranı) ve ortalama hane halkı büyüklüğünün yüksek olmasına sebep olmuştur. Türkiye'de yaş bağımlılık oranı %47,7 iken Bölge'de bu oran %70,9'dur (TÜİK, 2014, s.16). Türkiye'de 3,8 olan ortalama hane halkı büyüklüğü, Mardin ilinde 6,3 olarak tespit edilmiştir (DİKA, 2013, s.5). J kodlu katılımcı: *'Ailelerde çok çocuk olması, o çocukların sahip olacağı fırsatlar konusunda onları dezavantajlı duruma düşürür. Anne ve babanın çocuğuyla ilgileceği zaman diliminin azalmasına neden olur'* şeklinde ifade etmiştir.

Okuma-yazma ve anadil konusunda genel olarak öğrencilerde okuma kültürünün olmaması ve okuduğunu anlama problemi olduğu belirtilmiştir. Öğrencilerin okuma kültürüne sahip olamamasının nedenleri içerisinde öğretmenlerin ve okulda bulunan diğer çalışanların kitap okumadan uzak durmaları, ülke itibariyle aslında kitap okuma alışkanlığının olmaması şeklinde görüş bildirilmiştir. I kodlu katılımcı: *'Öğrencilerin içinde buldukları aile çevresinde okuma alışkanlığı olan kişiler az ya da yoktur. Bunun yanı sıra okullarda da onlara örnek olarak biz öğretmenlerde kitap okuma alışkanlığı bulunmamaktadır. Bu yüzden öğrenciler kitap okumayı bir gereklilik olarak görmemektedirler'* şeklinde ifade etmiştir. Öğrencilerin doğumundan itibaren bebeklik ve çocukluk çağlarında kendi anadilleriyle konuştukları ve okula başladıkları andan itibaren Türkçe ile tanıştıkları belirtilmiştir. Bu durumun öğrencilerin okuduğunu anlama ve kullanma konusunda sıkıntı yaşamalarına neden olduğu ifade edilmiştir.

Grafik 1. Uygulanan alan araştırmasında *'Güneydoğu Anadolu bölgesinde eğitim gören öğrencilerin PISA sınavlarında diğer bölgelerdeki öğrencilere göre daha düşük performans sergilemesinin nedenleri sizce neler olabilir?'* sorusuna karşılık katılımcıların verdikleri cevapların dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablodan anlaşılacağı üzere aile faktörünü 6 katılımcı, okuma-yazma ve anadil faktörünü 7 katılımcı, ekonomik ve siyasi nedenler faktörünü 4 katılımcı, eğitim sistemi faktörünü 5 katılımcı ve fiziksel koşullar faktörünü ise 1 katılımcı ifade etmiştir.

Okul yöneticilerine okullarının bünyesinde PISA ile ilgili herhangi bir çalışma yapıp yapılmadığına dair soru sorulmuştur. 'Okul Yönetimi olarak öğrencilerinizin PISA sınavlarına hazırlanmasına ve sınav sonuçlarının değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışmanız oldu mu? Eğer olduysa bunları somutlaştırabilir miyiz?' sorusuna karşılık görüşme yapılan 10 okuldan sadece bir tanesinin önceki yıllarda böyle bir çalışmaları olduğu ifade edilmiştir. Bu çalışma çerçevesinde öğrencilere ekstra test çözdürüldüğü, okuduğunu anlama düzeylerini arttırmak için kitap okuma yarışmaları düzenlediklerini ifade etmişlerdir.

Güneydoğu Anadolu bölgesinin ve özellikle Mardin'in PISA sınavlarında ülke içerisinde göstermiş olduğu performansı arttırmaya yönelik neler yapılabileceği konusunda katılımcılar farklı görüşler bildirmişlerdir. 'Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ve özel olarak da Mardin'de "somut olarak" ne ya da neler iyileştirilirse bölgenin PISA Sınavlarındaki performansı yükselir?' sorusuna verdikleri öneriler ana başlıklar altında gruplandırılmıştır. Bunlar; aile, okuma çalışmaları, altyapı iyileştirmeleri, sosyo-ekonomik iyileştirmeler, müfredat ve eğitim sistemi olarak sıralanmıştır.

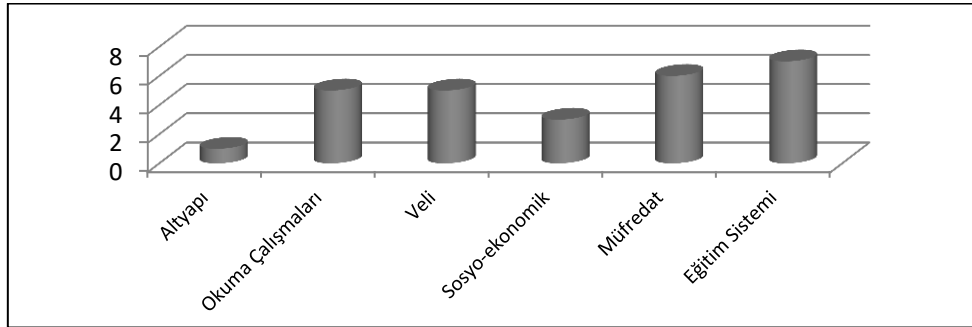
Aile konusunda okul yöneticilerinin vermiş olduğu öneriler; velilerin bilinçlendirilmesi için toplantıların yapılması, veli-öğretmen-öğrenci işbirliğinin iyileştirilmesi şeklinde sıralanmıştır. Merkezi köylerde okullarla ilgili bilinçlendirme çalışmalarının yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Okuma konusunda okuduğunu anlamayla ilgili birtakım etkinliklerin yapılması gerektiği belirtilmiştir. H kodlu katılımcı: 'okulları gezecek ve etkin okumayla ilgili taktikler verecek komisyonlar kurulmalı ve bu komisyonlar rutin bir şekilde öğrencileri ziyaret ederek veya toplantılar yaparak konuyla ilgili bilinçlenme sağlanmalıdır' şeklinde ifade etmiştir.

Altyapı iyileştirmeleri konusunda okullarda sınıf mevcutlarının azaltılması gerektiği ve böylece okul sayısının dolayısıyla eğitim kalitesinin artacağı belirtilmiştir. Sosyo-ekonomik iyileştirmeler kapsamında sanayi kuruluşlarının açılması gerektiği, bölgede fazla olan işsizliğin azaltılması konusunda birtakım önlemler alınması gerektiği belirtilmiştir. B kodlu katılımcı: 'Sanayi kuruluşlarının açılmasıyla birlikte meslek liselerinde eğitim gören öğrencilerin öğrendikleri teorik bilgileri uygulayabilecekleri alanlar sağlanmış olacaktır' şeklinde ifade etmiştir. Bu durumun yanı sıra mevsimlik işçi sorununun çözülmesi gerektiği çünkü mevsimlik işçilerin çoğunluğunun okullara devam eden çocuklardan oluştuğu belirtilmiştir. B kodlu katılımcı: 'Bölgede işsizlik çok

fazla. Suriye'den ülkemize göç edenlerin ucuz iş bulmasıyla bu oran daha da artıyor' şeklinde ifade etmiştir.

Müfredat konusunda müfredatın daraltılması gerektiği ve müfredatın tek merkezîyetçi olmaması gerektiğine dair öneriler verilmiştir. D kodlu katılımcı bu konuda 'müfredat tek merkezîyetçi olmamalı ve bölge koşulları gözetilerek planlanmalı' şeklinde ifade etmiştir. E kodlu katılımcı ise 'müfredatta günlük hayatta kullanılacak bilgilerden ziyade teorik bilgi verilmekte ve bilgi hamallığı yapılmaktadır. Müfredatta özellikle fen ve matematik alanları yalınlaştırılmalıdır' şeklinde belirtmiştir. Eğitim sistemi ile ilgili öneriler kapsamında ders sayılarının özellikle meslek liselerinde azaltılması gerektiği ifade edilmiştir. I kodlu katılımcı 'özellikle meslek liselerinde ders sayısının fazla olmasından kaynaklı öğrenciler zamanlarının çoğunu okulda geçirmekte ve bu durum öğrencilerin kendilerine ayıracağı zaman dilimini azaltmaktadır. Bu durum öğrencinin okul ödevlerinin dışında okuma ya da başka bir etkinlikle ilgilenmesine engel olmaktadır' şeklinde ifade etmektedir. Öğretmenlerin bir süreliğine de olsa çalıştıkları okulda sabitlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Öğretmen sirkülasyonunun azaltılmasının öğrenci motivasyonunu artıracığı belirtilmiştir.

Grafik 2: Uygulanan alan araştırmasında 'Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ve özel olarak da Mardin'de "somut olarak" ne ya da neler iyileştirilirse bölgenin PISA Sınavlarındaki performansı yükselir?' sorusuna karşılık katılımcıların verdikleri cevapların dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablodan anlaşılacağı üzere altyapı alanında önerileri 1 katılımcı, okuma çalışmaları ile ilgili önerileri 5 katılımcı, velilerin bilinçlendirilmesi ile ilgili önerileri 5 katılımcı, sosyo-ekonomik iyileştirmelerle ilgili önerileri 3 katılımcı, müfredat alanı ile ilgili önerileri 6 katılımcı ve eğitim sistemi ile ilgili önerileri 7 katılımcı ifade etmiştir.

SONUÇ

Mardin ili Artuklu ilçesinde bulunan 10(on) okul yöneticisi ile yapılan mülakatlar sonucunda okul yöneticilerinin Türkiye ve Güneydoğu Anadolu bölgesi PISA sonuçları ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Araştırmanın amacı olarak belirtilen bölge başarısı düşüklüğünün nedenlerinin başında okul yöneticilerinin PISA ile ilgili bilgi sahibi olmaması söylenebilir.

Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilere göre bölgenin ve özellikle Mardin ilinin başarı sıralaması içerisinde sonlarda olmasının en önemli nedeni öğretmen sirkülasyonudur. Öğretmen ile öğrenci arasında kurulan organik bağ eğitimde amaçlanan hedeflere ulaşması bakımından önemlidir. Çünkü öğrencilerin

öğretmenleriyle kurdukları bağlar ile başarı arasında d oğru orantı vardır. Her eğitim öğretim yılında farklı öğretmenlerin dolayısıyla farklı yaklaşım ve metotların uygulanması öğrenci motivasyonunu olumsuz etkilemektedir.

Güneydoğu Anadolu bölgesi ve Mardin özelinde eğitim gören öğrencilerin iki dil kullanıyor olması okuduğunu anlama konusunda zorlanmalarına neden olduğu söylenebilir. Bunun aşılabilmesi için etkili okumalar ve okuduğunu yorumlama çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

Nüfus artışının fazla olduğu Mardin'de ailelerin çocuk sayısının fazla olduğu ifade edilmiştir. Buna bağlı olarak da ebeveynlerin her bir çocukla ilgilenme sürelerinin azaldığı belirtilmiştir. Katılımcıların başarısızlığa yönelik söz konusu yorumları kanaatimizce, öğrenci başarı veya başarısızlık durumlarının takip edilmesi ve yaşanacak başarı düşüşlerinde öğretmen ve okul idaresi ile görüşmelerin ve gerekli müdahalelerin yapılmasına bağlıdır.

Okullarda uygulanan müfredatın sürekli değişmesi ve müfredatta gündelik hayatta kullanılmayacak bilgilerin mevcudiyeti öğrencilere büyük bir yük teşkil etmektedir. Müfredatın yalınlaştırılması ve uygulanacak bölge şartlarına uyarlanabilmesi gerekmektedir. Böylelikle müfredatın tek merkezlilikten çıkartılıp bölgesel koşullar üzerinden yeniden inşa edilmesi, hem uygulanabilirliği hem de adaptasyonu (sürdürülebilirlik) konusunda büyük kolaylık sağlayacaktır.

Bölgenin sosyo-ekonomik düzeyinin ve sanayileşmenin az olması öğrencilerin başarı durumlarını olumsuz etkilemektedir. Meslek liselerinde okuyan öğrencilerin öğrendikleri teorik bilgileri pratikte uygulayabilecekleri sanayi kuruluşların eksikliği mesleki eğitimde başarı düşüklüğünün temelini oluşturmaktadır. Sanayi kuruluşlarının arttırılmasına paralel olarak bölgenin gelir düzeyinin yükselmesi öğrencilerin ihtiyaçlarının gerektiği gibi karşılanmasını, yaşam standartlarının ve dolayısıyla başarının artmasını sağlayacaktır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, PISA sınavında bölgenin başarı düzeyinin düşük olmasının tesadüfi olmadığı, öncelikle eğitim çalışanlarının konu ile ilgili bilgilendirilmesi ve gerekli çalışmalar yapılması durumunda başarı düzeyinin artacağı söylenebilir. Gerekli çalışmalar kapsamında yıl içerisinde seminer, konferans, bilgilendirme toplantıları (öğretmen-veli-öğrenci) düzenlenebilir. Bununla birlikte öğrencilere yönelik gruplar halinde haftalık okuma etkinlikleri uygulanabilir. Bölgesel düzeyde matematik, Türkçe, felsefe, fen ve sanat alanlarında öğrencileri geliştirmeye yönelik projelerle hazırlanacak dönemsel eğitim programları gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

BECKER, S. H. (2015). *Mesleğin İncelikleri*, Ankara: Heretik Yayınları.

ÇELEN, F. K.; ÇELİK, A.; SEFEROĞLU, S. S. (2011). *Türk Eğitim Sistemi ve PISA Sonuçları*, Akademik Bilişim'11-XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, İnönü Üniversitesi, Malatya.

DİKA (2013). *Durum Raporu*, Arkadaş Matbaası, Mardin.

- ERASLAN, A. (2009). *Finlandiya'nın PISA'daki Başarısının Nedenleri: Türkiye için Alınacak Dersler*, Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED), Cilt:3, Sayı:2, s.238-248.
- KUMAR, R. (2015). *Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Edge Akademi.
- WEBER, M. (2012). *Sosyal Bilimler Metodolojisi*, İstanbul: Küre Yayınları.
- MERRIAM, S. B. (2013). *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama için bir Rehber*, Ankara: Nobel Yayınları.
- NEUMAN, W. L. (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- ŞİRİN, S. (2015). *Yol Ayrımındaki Türkiye*, Doğan Egmont Yayıncılık, İstanbul.
- TAŞ, U. E.; ARICI, Ö.; OZARKAN, H. B.; ÖZGÜRLÜK, B. (2016). *PISA 2015 Ulusal Raporu*, MEB Ölçme Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- TÜİK (2014). *Seçilmiş Göstergelerle Mardin 2013*, Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara.

